

Mammoeten waren er hier volop in het begin van dit tijdvak. Tijdens afgravingen voor de bouw van de wijk "De Grote Wielen" zijn er veel botten van gevonden. Je kunt ze bekijken in het museumplek "Hertogsgemaal" vlakbij Rosmalen.

Rendierjagers: Wat later kwam je hier rendierjagers tegen. Zij trokken rond.

Grafheuvels: Nog later gingen de mensen hun overleden familieleden begraven in grafheuvels. Een mooi voorbeeld vind je bij "Paalgraven" langs de snelweg A59 bij Oss.

Boerderijen: Tegen het einde van dit tijdvak woonden er al wat boeren in wat nu Rosmalen is. In hun eenvoudige hutten woonden mensen én dieren. Op het plaatje een voorbeeld uit het prehistorisch dorp in Eindhoven.

Bataven waren een bevriende Germaanse stam die door de Romeinen naar hier waren gehaald om hen te helpen bij het beschermen van dit gebied.

Hercules Magusanus: was de belangrijkste god van de Bataven. Dit bronzen beeldje is bij de Maas gevonden

Tempel van Empel: De Tempel van Empel is gebouwd ter ere van bovenstaande god. Er zijn veel overblijfselen van die tempel gevonden, zo weten we ongeveer hoe die tempel eruit heeft gezien. De Stichting Tempel van Empel houdt dit levend. In de Erfgoed 's-Hertogenbosch app vind je een fietsroute "Tempels langs de Maas". Ook interessant: Museum Romeins Halder (11 km van Rosmalen)

De Maas: De Rijn was hier de grens van het Romeinse Rijk, maar ook de Maas was belangrijk in de Romeinse Tijd. Het plaatje is een stukje van een kaart met daarop Noviomagus (Nijmegen) en Grinnibus (Rossum).

Lambertus (636 – 705) was bisschop van Maastricht. Samen met Sint Willibrord bracht hij het Christendom naar Limburg en Brabant. In Rosmalen is de kerk aan hem gewijd.

De naam Rosmalen (Rosmalla in het Latijn) komt voor het eerst voor in een oorkonde uit de Duitse plaats Lorsch in het jaar 815. De oorkonde is een jaar na het overlijden van Karel de Grote geschreven om vast te leggen van wie de grond was.

Ridders in Rosmalen: In de oorkonde van 815 staat o.a. dat ridder Alfger in Rosmalen een boerderij schenkt aan een klooster in Lorsch. Ridder Jan van Baexen is bekender, maar leefde veel later. Hij gaf in 1485 zijn burcht Rodenborch aan kloosterzusters, dat werd klooster de Annenborch. Ridders beschermden de boeren. In ruil daarvoor moesten de boeren voor hem werken.

Horige boeren: Ook in Rosmalen hoorden toen de boeren bij de grond waarop zij woonden en werkten. Het leek op slavernij omdat deze "horige boeren" niet ergens anders mochten gaan wonen of werken.

's-Hertogenbosch, het "bos van de hertog", werd rond 1160 gesticht in de buurt van Orthen omdat het noorden van Brabant nog geen echte hoofdstad had. Hendrik I, de eerste hertog van Brabant, gaf het in 1196 stadsrechten.

Hertog Jan II, zesde hertog van Brabant gaf in 1300 aan de bewoners van Rosmalen hun grond in eigendom, tegen betaling natuurlijk.

Rosmalen of Roesmale zoals toen geschreven werd, kon zich dus vanaf toen, 1300, echt een gemeente noemen.

Annenborch was een burcht die door ridder Baexen in 1485 aan zusters Augustinessen werd gegeven. Die burcht heette eerder Rodenborch. In 1669 brandde het klooster Annenborch af. Op die plek staat nu nog steeds een eeuwenoude lindeboom. Het is nu een monument. In 1986 is een oud slot van het klooster gevonden. Je kunt het zien in het Groot Tuighuis in Den Bosch.

Maarten van Rossum: In het begin van dit tijdvak zijn de mensen erg bang voor de plunderingen van Maarten van Rossum aanvoerder van het leger van Gelre (Gelderland). In 1512 is Rosmalen de klos!

Lambertuskerk Op één van de hoogste plekken van Rosmalen heeft eerst een houten kerkje gestaan. De stenen kerk die er nu nog staat is rond 1550 gebouwd.

Beeldenstorm Maar er kwamen ook in de Nederlanden steeds meer mensen die protesteerden tegen de katholieken: de protestanten. Zij moesten o.a. niets hebben van de heiligenbeelden. In Rosmalen was er in 1566 ook een beeldenstorm: alle beelden zijn kapot!

Willem van Oranje was lid van het Zwanenbroedersgilde in Den Bosch. In 1568 werd hij de leider van de opstand van de protestanten tegen de katholieke Spanjaarden die hier de baas waren. De meeste Brabanders waren katholiek! Zij moesten lang wachten op vrede!

DE TIJD VAN JAGERS EN BOEREN in Rosmalen e.o.

Tot 3000 voor Christus

Meer info
Canon van Rosmalen

TIJD VAN GRIEKEN EN ROMEINEN in Rosmalen

e.o.
3000 v C – 500 n C

Meer info
Canon van Rosmalen

TIJD VAN RIDDERS EN MONNIKEN in Rosmalen

e.o.
500 - 1000

Meer info
Canon van Rosmalen

TIJD VAN STEDEN EN STATEN in Rosmalen e.o.

1000 - 1500

Meer info
Canon van Rosmalen

TIJD VAN ONTDEKKERS EN HERVORMERS in Rosmalen e.o.

1500 -1600

Meer info
Canon van Rosmalen

Koninkrijk Spanje tegen de Noordelijke Nederlanden: een 80 jarige oorlog van 1568 tot 1648. Brabant wordt bestuurd door het katholieke Spanje. De Noordelijke Nederlanden worden bestuurd door de protestantse familie van de Oranjes. Op het plaatje één van de forten van Den Bosch: de Citadel.

Den Bosch veroverd. In 1629 lukt het de protestantse Fredrik Hendrik, een zoon van Willem van Oranje, eindelijk om Den Bosch te veroveren op de katholieke Spanjaarden. Ook de inwoners van Rosmalen hebben veel last van de strijd om Den Bosch. Op het plaatje Frederik Hendrik.

De inwoners van Staats Brabant **mogen** na de Vrede van Munster in 1648 **niet** meer **meebeslissen** in de regering.

De **Lambertuskerk** in Rosmalen wordt in 1648 **afgepakt** van de katholieke inwoners en aan de protestanten gegeven.

Rampen: In deze eeuw krijgt Rosmalen (opnieuw) te maken met veel rampen: droogte, onweer, hagel, stormwind, ziekten onder het vee, mensen stierven door cholera en natuurlijk had men ook nog steeds last van de bijna jaarlijkse overstromingen van de Maas.

Molens: In 1732 werd de wind korenmolen herbouwd in wat nu de Molenstraat is. Maar er waren toen meer molens: een ros-koren- en een ros-olie-molen en ook een watermolen.

1000 inwoners: In 1785 werden er 1000 inwoners geteld, ondanks alle doden door de verschillende rampen.

Bevrijding door Fransen: In 1795 verjoegen de patriotten (democraten) samen met een groot Frans leger de leider van de republiek stadhouder prins Willem V van Oranje. Dat werd in Brabant gevierd als een bevrijding, maar er was wel een groot offer voor nodig: veel veldslagen en vooral ook veel plunderingen.

Openbare school: Rond 1800 wordt vlakbij de Lambertuskerk een school gebouwd. Het is een openbare school voor jongens en meisjes. Pas in 1901 werd het verplicht voor alle kinderen om naar school te gaan.

Rijksweg naar Grave. Vanaf 1835 kun je over een kasseienweg naar Grave en Nijmegen. Eerst was dit voor een groot deel een zandweg.

Coudewater GGZ. In 1870 wordt het landgoed Coudewater gekocht door twee dokters van Reinier van Arkel uit Den Bosch. Zij gaan hier geestes zieke mensen verplegen. Er kwamen nieuwe gebouwen bij en er woonden al snel 200 patiënten.

Treinstation in de Spoorstraat: In 1881 krijgt Rosmalen een eigen station waar de (stoom)trein stopt. Dat wordt gebruikt tot 1938. Je had er wachtkamertjes voor de 1e, 2e en 3e klasse. Van 1883 tot 1935 rijdt er door Rosmalen ook nog een stoomtram die naar Helmond gaat.

Belgische vluchtelingen: Nederland deed niet mee aan de Eerste Wereldoorlog van 1914 – 1918. Toch merkten wij er wel het nodige van. Er kwamen o.a. 1 miljoen Belgische vluchtelingen naar hier. Ook in Den Bosch werden zij opgevangen.

Gevaar Maas weg. Na een grote overstroming in 1926 verbeterd men de loop van de Maas, o.a. een stuw in Lith. Daardoor wordt het overstromingsgevaar heel klein en kan de Beerse Overlaat in 1942 dicht gemaakt worden. Geen jaarlijkse overstromingen meer! Behalve toch nog bijna in 1995

Kamp Vught: In de Tweede Wereldoorlog werd Nederland wel bezet en werden de Joodse mensen opgepakt om in een concentratiekamp te worden vermoord. In Vught was vanaf 1943 zo'n concentratiekamp. Ook leden van verzetsgroep Margriet uit Rosmalen vonden daar de dood.

Bevrijding Rosmalen: Op 23 oktober 1944 komen Britse soldaten vanuit Kruisstraat met tanks over de dijk Rosmalen bevrijden. In Rosmalen staat dan nog steeds een Duitse Rode Kruis trein stil.

25.000 ste inwoner: In 1985 wordt de 25.000 ste inwoner van Rosmalen geboren. Daar zullen ongetwijfeld de bewoners van de toen nieuwe wijk "De Sparrenburg" aan hebben bijgedragen. Later volgen de wijken de Overlaat en de Groote Wielen. In 2022 zijn er bijna 38.000 inwoners.

Huis van de Toekomst. In 1989 wordt het Huis van de Toekomst op het terrein van het Autotron geopend. Het blijft open tot 1996. Er was te zien wat je in huis allemaal met computers kunt doen. Er is nog een aardig filmpje van te vinden op internet.

Rosmalen bij Den Bosch: De regering besluit Rosmalen als zelfstandige gemeente op te heffen, het komt bij het grotere Den Bosch. De protesten van de vele Rosmalenaren konden daar niets aan veranderen.

Maxima kanaal: In 2015 opent onze koningin de omliegging van de Zuid-Willemsvaart die naar haar genoemd is. Die omliegging was nodig om ook grotere schepen naar de Maas te kunnen laten varen.

TIJD VAN REGENTEN EN VORSTEN in Rosmalen

e.o.

1600 - 1700

Meer info

Canon van Rosmalen

TIJD VAN PRUIKEN EN REVOLUTIES in Rosmalen e.o.

1700 - 1800

Meer info

Canon van Rosmalen

TIJD VAN BURGERS EN STOOMMACHINES in Rosmalen e.o.

1800 - 1900

Meer info

Canon van Rosmalen

TIJD VAN DE WERELD - OORLOGEN in Rosmalen e.o.

1900 - 1950

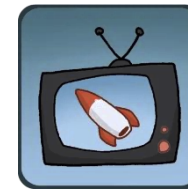

Meer info

Canon van Rosmalen

TIJD VAN TELEVISIE EN COMPUTERS in Rosmalen e.o.

1950 - Nu

Meer info

Canon van Rosmalen